

Základná škola s materskou školou Moravany nad Váhom

Školoviny

Občasník
IV. ročník / číslo 4
Marec 2023

Milí naši čitatelia,

prinášame vám ďalšie číslo nášho školského časopisu. Po dlhej a studenej zime konečne prišla jar a s ňou k nám prichádzajú aj jedny z najkrajších sviatkov roka.

FAŠIANGY, TURÍCE ...

je obdobie od Troch kráľov až do polnoci pred Popolcovou stredou. Potom nasleduje 40 dňový pôst (zavedený až koncom 4. storočia kresťanskou cirkvou) až do Veľkého piatku. Je to prechodné obdobie medzi zimou a jarou.

Podľa prameňov z obdobia Veľkej Moravy sa u nás v 9. storočí používal termín mjasopust (koniec jedenia mäsa pred pôstom). V Česku sa toto slovo zachovalo ako masopust, na Slovensku sme však neskôr prebrali nemecký názov fašiangy (nem. *der Fasching*).

Obdobie fašiangov si ľudia spájajú predovšetkým s maskami, preto sa aj na našej škole i tento rok konal tradičný karneval, ktorého sa zúčastnilo veľa rôznych veselých a najmä nápaditých masiek.

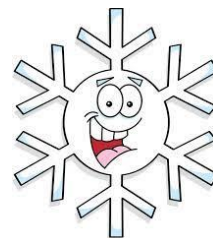
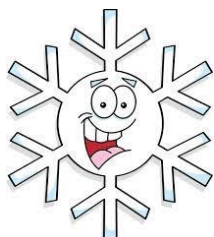

LYŽIARSKÝ VÝCVIK

Od 13. marca do 17. marca si žiaci 7.A triedy užili lyžiarsky výcvik v Tatranskej Lomnici, v hoteli Sasanka.

Hoci v prvej polovici týždňa lyžiarom počasie veľmi neprialo, koniec týždňa si už na svahu užívali slnkom zaliatu lyžovačku na Štrbskom plese a zdatnejší lyžiari až na Skalnatom plese.

Večer sa vždy žiaci rozdelili do skupín, kde každá skupinka pripravovala kultúrny program pre ostatných účastníkov. Výcvik si deti veľmi užili.

DEŇ VODY – 22.MAREC

Svetový deň vody je medzinárodný deň oslavy vody a hlavne príležitosť dozvedieť sa viac o problémoch súvisiacich s vodou.

Svetový deň vody siaha do roku 1992, kedy konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji odporučila oslavovať deň vody na medzinárodnej úrovni. Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov reagovalo vymenovaním **22. marca 1993** za **prvý Svetový deň vody** a od tej doby sa koná každoročne. Každý rok udáva agentúra OSN UN-WATER, ktorá koordinuje činnosť OSN súvisiacu s problematikou vody, tému Svetového dňa vody zodpovedajúcu súčasnej alebo budúcej výzve.

Voda je kolískou života na našej planéte, bez nej by život nemohol existovať. Má pre človeka nesmierny význam. S vodou sa stretáva od svojho narodenia až do posledného dňa svojho života.

Význam vody pre človeka a jeho životné prostredie bol všestranne a výstižne definovaný v 12 bodoch Európskej charty o vode, ktorá bola vyhlásená Európskou radou 6.5.1968 v Štrasburgu:

1. Bez vody niet života. Je hodnotou, ktorá je pre akúkoľvek ľudskú činnosť nenahraditeľná.
2. Zásoby sladkej vody nie sú nevyčerpatelné. Treba ich chrániť, rozumne s nimi nakladať a podľa možnosti rozmnožovať.
3. Znečisťovanie vody je škodlivé pre človeka i ostatné živé tvory, ktoré od nej závisia.
4. Kvalitu vody treba udržiavať na takej úrovni, aby ju bolo možné použiť na požadované účely a najmä, aby spĺňala príslušné zdravotnícke normy.
5. Použitá voda po navrátení do spoločného zdroja nesmie mať nepriaznivý vplyv na možnosť jeho ďalšieho využívania na verejné alebo súkromné účely.
6. Zásadný význam pre zachovanie vodných zdrojov má udržiavanie primeraného rastlinného krytu pôdy, predovšetkým lesných porastov.
7. Vodné zdroje musia byť sledované a vyhodnocované.

8. V záujme zosúladenia krátkodobých a dlhodobých cieľov je potrebné, aby príslušné úrady vypracúvali plány racionálneho hospodárenia s vodnými zdrojmi.

9. Ochrana vody si vyžaduje zintenzívnenie vedeckého výskumu, výchovy odborníkov a informovanie verejnosti.

10. Voda je spoločným dedičstvom, ktorého hodnotu musia uznávať všetci. Každý je povinný využívať vodu starostlivo a hospodárne.

11. Hospodárenie s vodnými zdrojmi by malo byť organizované podľa prirodzených povodí, nie podľa politických alebo administratívnych celkov.

12. Voda nepozná hranice: ako spoločný zdroj si vyžaduje medzinárodnú spoluprácu.

Svetový deň vody oslávili aj naši žiaci 1.stupňa prostredníctvom zážitkového vyučovania, počas ktorého si zábavnou formou osvojili vedomosti o význame vody potrebnej pre život človeka, živočíchov i rastlín. Riešili rôzne úlohy, vypracovávali pracovné listy, kde zapojili najmä svoju kreativitu a vyrobili i rôzne výrobky s vodnou tematikou.

VIETE PREČO JE MAREC MESIAC KNÍH?

„Tu je to moje tajomstvo, úplne prosté: správne vidíme iba srdcom, čo je dôležité, je očiam neviditeľné.“ — Antoine de Saint-Exupéry

Knihy sú bránou do sveta poznania. Mnohí z nás ich nepochybne majú odložené nielen v poličke, ale i v srdci. Hoci azda každý vie, že marec je venovaný knihám, málokto aj tuší, prečo je tomu tak. Dňa 10.3.1796, teda presne pred 225 rokmi, sa narodil Matej Hrebenda Hačavský, na počesť ktorého je už od roku 1955 v bývalom Československu marec považovaný za mesiac knihy.

Hrebendu postihol neľahký osud. Vyrastal v chudobných podmienkach a ako desaťročnému mu zomrela matka. No tam jeho útrapy neskončili. Už od ranného detstva mu slabol zrak a ešte predtým, než prekročil prah dospelosti, úplne oslepol. Hrebendu celým životom sprevádzala nehynúca láska ku knihám, ktorej sa nehodlal vzdať i napriek tomu, že žiadnu z nich si nedokázal prečítať.

Počas svojho života prechodil celé Slovensko a zavítal aj do Prahy, Pešte či Viedne, rozširujúc slovenské a české knihy. Vydavatelia mu predávali knihy a on ich spájal nielen s predajom, ale aj nimi poučal ľudí, šíril kultúru a osvetu o význame kníh, národnej identity a kultúry. Knihy zbieral, rozširoval a zachraňoval, roznášajúc ich do všemožných zákutí inteligencie - donášal ich vzdelancom, posielal do škôl a spolkových inštitúcií. Taktiež výrazne dopomohol s budovaním a rozširovaním knižníc.

Mnohí ľudia pokladali čítanie kníh za nepotrebnú vec. Podľa obyčajných ľudí čítanie kníh bolo určené jedine vzdelancom. Na cestách Hrebenda zachraňoval knihy pred pálením, vyhodením či roztrhaním a tým sa pričínil o vybudovanie knižníc.

Často hovorieval: „*Nemám nič, nežiadam nič.*“ Pri svojej slepote videl oveľa viac ako mnohí cez veľké okuliare. Knihy videl srdcom, nie očami.

Bohužiaľ, v 19. storočí audioknihy neexistovali, a tak neexistoval žiadny komfortný spôsob, ktorý by Hrebendovi umožnil „prečítať“ si ľubovoľnú knižku. Preto častokrát oslovoval náhodných ľudí, ktorí boli ochotní mu čítať.

Zároveň mal vášeň i pre samotnú tvorbu. Už odmala inklinoval k písaniu poézie. Rád vymýšľal rozličné veršovačky, ktoré častokrát venoval svojim blízkym pri významných príležitostiach. Chcel uchovať svoj životný príbeh, tak ho nadiktoval svojmu pomocníkovi, ktorý ho sprevádzal na cestách.

Hrebendov život nielen začal, ale i skončil v marci. Za svoj život sa výrazne pričnil o popularizáciu kníh a nepochybne si zaslúži svoje miesto v národnej pamäti. Nabudúce, keď budete listovať stránkami knihy, nečítajte iba očami - čítajte srdcom.

Jeho meno dnes nesú Knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči a Knižnica Mateja Hrebendu v Rimavskej Sobote.

Kedže aj naši žiaci veľmi radi čítajú knihy, zorganizovali sme na našej škole burzu kníh. Každý, kto mal doma knihu, ktorú už prečítal, mohol ju prineŕ do školy, kde sa posledný marcový týždeň konali na chodbe školy trhy, na ktorých si mohli záujemcovia prinesené knihy zakúpiť za symbolickú cenu. Najlepší darcovia kníh budú odmenení poukážkou, ako inak - na nákup nových kníh.

NÁVŠTEVA KNIŽNICE

V rámci mesiaca kníh navštívili žiaci 3.A Mestskú knižnicu v Piešťanoch. Zaujímavou formou sa oboznámili s rozdelením kníh v knižnici. Prezreli si vankúšovú miestnosť s vyobrazenými tvármi známych spisovateľov a ilustrátorov. Po vypožičaní kníh sa presunuli do suterénu, kde si prezreli výstavu bábok.

Deti odchádzali plné zážitkov a už sa tešia na ďalšiu návštevu knižnice o mesiac, kedy ich tu budú čakať aj tvorivé dielne.

DEŇ UČITEĽOV

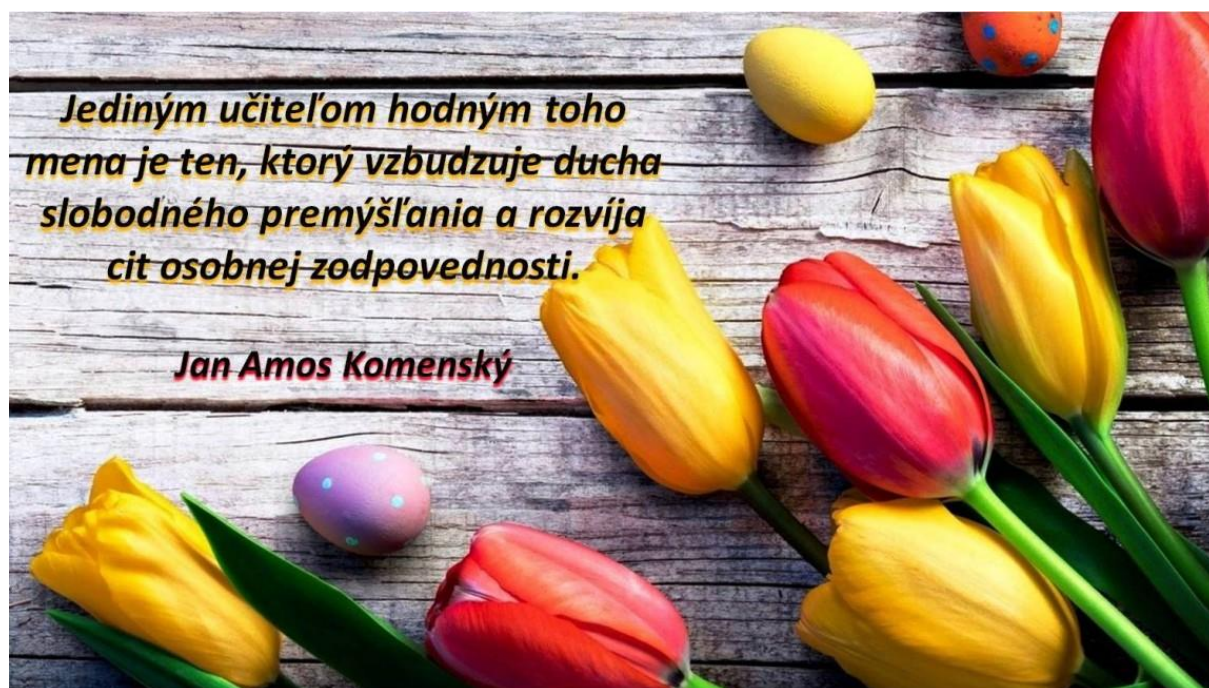
Na Slovensku je *Deň učiteľov*, ktorý sa slávi 28. marca ako spomienka na narodenie Jana Amosa Komenského.

Podľa UNESCO sa Svetový deň učiteľov má stať v istom zmysle svedectvom, že prínos pedagógov vo vzdelávacom procese a pre rozvoj spoločnosti je dôležitý. Práve to treba v každej spoločnosti viac pochopiť, uznať a doceniť.

Učiteľ popri tom, že odovzdáva znalosti, podieľa sa na výchove novej generácie ľudí. Neblahým javom v ostatných rokoch však je, že sa v mnohých štátoch sveta učitelia stávajú terčom útokov zo strany žiakov či ich rodičov.

Na Slovensku, podobne ako v bývalom Československu, sa sviatkom učiteľov stal deň narodenia českého pedagóga, filozofa, spisovateľa a teológa Jana Amosa Komenského so slovenskými koreňmi (28.3.1592-15.11.1670), ktorý pripadá na 28. marec. J. A. Komenský sa svojím dielom, názormi a pedagogickou činnosťou zaradil medzi najvýznamnejšie osobnosti svetovej pedagogiky. V mnohom predstihol svoju dobu - presadzoval povinnú školskú dochádzku pre každé dieťa bez ohľadu na jeho intelekt alebo sociálne pomery, vypracoval systém pedagogiky ako vedy a mnohé jeho vyjadrenia, ako „opakovanie je matkou múdrosti“ či „škola hrou“, zľudovali.

Deň učiteľov sa v Československu začal oslavovať v roku 1955 rozhodnutím vtedajšej Československej vlády a mal byť morálnym ocenením ich práce.

VEĽKONOČNÉ ZVÝKY A TRADÍCIE: VIETE, AKÝ MAJÚ VÝZNAM?

Takzvaným Svätým týždňom sa skončí 40-dňový pôst a tomu sa prispôsobuje aj jedálny lístok počas sviatkov.

Kresťanská Veľká noc

Svätý alebo Pašiový týždeň je obdobie, keď si kresťania pripomínajú posledný týždeň Ježišovho života na zemi. Aj napriek tomu, že sa hovorí týždeň, ide o 9 dní s týmito prívlastkami: Kvetná nedeľa, Modrý pondelok, Sivý utorok, Škaredá streda, Zelený štvrtok, Veľký piatok, Biela sobota, Veľkonočná nedeľa, Veľkonočný pondelok. Veľkou nocou sa myslí tá zo soboty na nedeľu, keď Ježiš Kristus vstal z mŕtvych. Svätým týždňom sa končí 40-dňový pôst, keď človek pracoval na svojom vnútornom obrodení. Pôstne obdobie pre našich predkov znamenalo, že sa jedlo iba jedno jedlo denne, nekonzumovali sa mäso, ryby, vajcia a mlieko.

Zelený štvrtok

Názov vznikol skomolením nemeckého Greindonnerstag (plačlivý štvrtok) na Gründonnerstag. V tento deň sa naposledy rozoznejú kostolné zvony, ktoré stíchnu až do Veľkej noci. Naši predkovia jedli v tento deň najmä zelenú stravu ako špenát či kapustu, aby boli po celý rok zdraví.

Zvyky

Podľa ľudových zvykov ľudia museli skoro vstať a umyť sa rosou - neboli preto chorí. Gazdiné museli pozametať dom ešte pred východom slnka a smetie odnieť na križovatku - aby nemali v dome blchy. Na Zelený štvrtok sa nikdy nehádajte a nič nepožičiavajte. Pokiaľ sa tradície budete držať, vyhnete sa sporom a budete mať peňaženku plnú peňazí.

Veľký piatok

Veľký piatok je dňom Kristovho ukrižovania. V ľudových poverách sa spája s magickými silami. V tento deň sa mali otvárať hory, ktoré vydávali svoje poklady a nemalo sa nič požičiavať, lebo požičaná vec by mohla byť začarovaná; nesmeli sa manipulovať so zemou (ryť, kopať) ani prať bielizeň, lebo by bola namočená Kristovou krvou.

Zvyky

Podľa tradície sa ľudia na Veľký piatok chodili umývať do potoka, aby sa im vyhýbali choroby. Niekedy sa chlapci potápali a snažili sa ústami uchopiť zo dna kamienok, ktorý potom hodili ľavou rukou za hlavu, neboleli ich potom zuby. Výrobcovia textílií priadli pašiové nite, tými urobili zopár stehov, ktoré potom chránili pred zarieknutím a zlými duchmi celú rodinu. Košeľa ušitá pašiovými niťami chránila pred bleskom.

Biela sobota

V tento deň ležal Ježiš Kristus v hrobe. Svoj názov získala zrejme od bieleho rúcha novopokrstených, ktorí prijali krst na veľkonočnej vigílii (bohoslužba na Veľkú noc, pripomínajúca Kristovo zmŕtvychvstanie). Názov môže pochádzať aj zo zvykov veľkého upratovania a bielenia, ktoré sa konali v tento deň pred nedeľou zmŕtvychvstania.

Zvyky

Ľudia sa starali o úrodu svojich polí. Na pole kladli krížiky z ohorených drievok a sypali na lúky popol z posväteného ohňa. Niekde sa za trámy domov dávali uhličky, aby chránili pred požiarom. Doma sa nielen upratovalo, ale aj sa piekli mazance a baránky, pletli sa korbáče a zdobili vajička.

Veľkonočná nedeľa

V nedeľu je najväčšia slávnosť kresťanského cirkevného roku, pri ktorej sa oslavuje Kristovo vzkriesenie. Cirkev rozhodla, že to bude vždy prvá nedeľa po prvom jarnom splne. Preto je tiež každý rok Veľká noc inokedy. V tento deň sa všetci ponáhľali do kostola, kde sa svätili veľkonočné pokrmy (baránok, mazance, vajcia, víno).

Zvyky

Každá návšteva dostala kúsok posväteného jedla, trochu dali na pole, do studne a do záhrady - aby bola dobrá úroda aj voda. Spoločne sa jedlo vajce uvarené na Veľký piatok s vrbovým a jaseňovým prútom. Ak by niekto počas nasledujúceho roka zablúdil, mal si spomenúť, s kým jedol na Boží hod vajce a spomenul by si na cestu späť.

Veľkonočný pondelok (alebo Červený)

Bolo zvykom, že po významných sviatkoch sa deň nepracovalo. Preto je aj dnes Veľkonočný pondelok dňom pracovného pokoja, hoci sa cirkevné sviatky končia v nedeľu.

Zvyky

Chodí sa šibať korbáčom, najlepšie z čerstvých vrbových prútov. Tradícia káže dávať maľované vajíčka alebo kraslice, ktoré vedeli ženy zdobíť samy podľa krajových zvykov. Červený pondelok sa zvykol nazývať podľa najčastejšej farby kraslíc.

Na východe oblievačka, na západe šibačka.

Aj deti v školskom klube Pohodáčik sa už pripravujú na Veľkú noc vyrábaním a tvorením výrobkov i ozdôb.

A.oddelenie

F.oddelenie ŠKD

(Danka Badinková, F.oddelenie ŠKD)

(Nelka Franková, F.oddelenie ŠKD)

Veľkonočný baranček

Potrebuje:

Na cesto: 3 vajcia, 150 g práškový cukor, 1 vanilkový cukor, 5 PL olej rastlinný, 5 PL horúca voda, 150 g múka polohrubá, 1 zarovnaná KL prášok do pečiva, 1 vrecko Zlatý klas – krémový prášok, 1 vrchovatá KL kôra z citróna, 10 kvapiek citrónová aróma, štipka soli

Na ozdobu: hrozienka na očka, 1 vrecko cukor vanilkový

POSTUP:

Na prípravu cesta vymiešame žĺtky s cukrom a vanilkovým cukrom, pridáme olej a horúcu vodu. Elektrickým ručným šľahačom vyšľaháme do peny. Múku zmiešame s práškom do pečiva, pudingom a citrónovou kôrou. Pridáme do žĺtkovej peny. Do bielkov pridáme citrónovú arómu a štipku soli. Elektrickým ručným šľahačom ušľaháme tuhý sneh, ktorý vmiešame do cesta. Všetko jemne, ale dôkladne premiešame.

Cesto nalejeme do vymastenej a múkou vysypanej spodnej časti formy. Priklopíme vrchnú časť. Pečieme v predhriatej rúre (v elektrickej na 180 °C, v teplovzdušnej na 160 °C, v plynovej rúre stupeň 3) asi 40 minút.

Po upečení necháme barančeka vychladnúť vo forme. Potom vyklopíme, hrozienka pritlačíme ako očka a barančeka pocukrujeme

Pre šikovníkov

**MILÝ DUB,
DOVOLÍŠ MI
OCHUTNAŤ
TVOJE LÍSTIE?**

OZDOBA ZEME

DUB je kráľom lesa. Je symbolom sily, mohutnosti a dlhovekosti. Slovania ho považovali za posvätný. Vysádzali ho na počesť rôznych historických udalostí. V stredoveku sa ľudia báli vyrúbať dub, aby im to neprinieslo nešťastie. Preto mohli niektoré staré duby prežiť dodnes. Najstarší dub na Slovensku má asi 700 rokov. Rastie v obci Dubinné pri Bardejove.

A TY, KAMOŠKO, ODHAĽ TAJOMSTVO!

L	E	K	Í	Č	E	M	C	E	V	A	K	S	Á	L	P	C	N		
N	N	E	R	I	N	A	I	Z	N	E	T	R	O	H	I	E	E		
A	I	L	A	L	Y	B	O	T	A	L	Z	C	U	D	Z	C	H	R	M
L	I	M	O	N	K	A	I	M	G	A	V	C	M	T	L	O	Á		
I	C	O	Č	A	K	S	É	A	E	I	E	E	O	A	I	H	L		
Z	E	L	S	M	Í	T	I	C	H	O	N	T	V	M	K	A	O	K	
A	V	Ž	N	O	N	R	V	O	R	É	E	O	A	L	Č	A	Y		
E	O	I	D	A	V	A	I	V	G	C	R	D	I	Y	E	K	C		
B	S	Ť	Z	S	O	V	O	K	Í	A	N	O	V	R	J	S	E		
O	E	Y	N	E	B	D	O	A	N	R	I	H	L	A	V	Á	Č		
K	R	S	T	F	U	K	S	I	A	A	C	A	A	M	A	R	T		
C	H	V	B	U	D	Ľ	A	Ž	U	R	S	A	J	Š	A	K	K	Y	

3

_____

_____

CYKLÁMEN   **JAHODOVEC**

VRESOVEC   **AMARYLKA**

SLEZ   **HORTENZIA**

NERINA   **LÁSKAVEC**

KRÁSKA   **MACHOVKA**

LIMONKA   **NECHTOVEC**

SARACÉNIA   **HOREC**

DUB   **KOBEA**   **FUKSIA**

ŠALVIA   **RUŽA**

CHRYZANTÉMA   **ČALIA**

VETERNICA   **MEČÍK**

ASTRA   **ĽUBOVNÍK**

PICHLIAČ   **HLAVÁČ**

GEORGÍNA   **ZLATOBYL'**

POMENUJ LÍSTIE STROMOV.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

F

Vyfarbi si

